Of het Leven door de Konste ofte eenigh middel verlengt kan werden.

Het IV. Capittel.

HEt is een hart gheschil en over langh ghedreven,
Hoe ons de gronden stüen van dit ellendigh leven,
En of God aen den mensch als door een stale Wet
Syn dagen heeft bescheert, syn palen heeft gheset:
En of hy met beleyt, en door besette reden
Een vaster leven-kracht kan brengen in de leden,
Dan of een yders tijt soo vast versegelt staet,
Dat hem geen kunst en helpt, geen hinder oyt en schaet.

Hy die van al het stuck de gronden soeckt te kennen,
Die tale naer het werck van al de soete pennen,
Die onse Beverwijck *te samen heeft ghebracht,*
Daer wert het diep geheym getogen uytter nacht.
'Tis dan mijn voorstel niet hier dieper in te treden,
Want tot soo grooten werck behoeft een langer reden;
Maer om hier kort te syn, soo segh ick heden dit,
Een yder nemet op tot syn bescheyden vvit:
Het eynde van den mensch is aen den mensch verholen,
De middels even-wel syn yder een bevolen;
Ghy doet vvat u betaemt in sieckt' en ongeval,
En weeft dan voort getrooft hoe God het schicken sal.

INdien de Nature ons Lichaem, gelijck het van God almachtigh gheschapen was, hadde konnen onderhouden: soo en soude geen Genees-konste in de werelt van noode zyn gheweest. Dan alsoo het selfde niet alleen door inwendige ende aengeboren oorsaken de verganckelijckheyt onderworpen is, maer oock gestadigh van buyten besprongen ende beschadight wert, soo isser nootsakelijck eē Konste gevonden om de Sieckten te genesen, ende de Ghesontheyt te bewaren, ende dien volgende 't Leven, het welck kort is, door goeden regel te behouden, ende soo veel mogelijck is, te verlengen. Maer hier tegen wert van sommige op-geworpen: Dat den tijt onses levens van alle eeuwigheyt vast gestelt is, ende datter over sulcx geen middelen konnen gevonden werden, om 't gene dat God eens besloten heeft, te doen veranderen. Op dese notabile questie hebben vele fraeye geesten haer herssenen, ende verstant gescherpt, ende aen beyde syde, soo voor de vastig-

heyt

heyt, als voor de beweeghlijckheyt van onsen tijt, soo vele redenen by-gebracht, dat de aldergeleerste genoegh te doen hebben, om dit stuck eens geheel vast, ende buyten eenige twijffelingh te setten.

Dat den tijt van ons leven vast gestelt is, ende dat onse dagen bepaelt zyn, daer wy niet over en konnen treden, en betuyght niet alleen de H. man *Iob*: maer vele van de wijste Heydenen schijnen in dat gevoelen te zyn geweest, als onder anderen *Aristoteles*, *Seneca*, *Plutarchus*. Ende by *Homerum* geeft *Hector* syn huysvrou, die vreesende voor ongeluck, hem badt dat hy tegen de vyant niet slaeghs soude gaen, dese antwoort:

Lief vvoest voor my doch niet besvvaert,
Want niemant in het graf en vaert
Dan als op hem de Nood-dvvangh druckt,
En hem ten grave neder ruckt;
Dat is van oudts een stale vvet,
Die alle menschen is gheset:
Geen jongh, of kloeck, of handigh man,
Die dit ghevelt ontvvijcken kan.

Ende by *Virgilium* spreeckt *Iupiter* de volgende woorden:

Gaet stelt dit voor een vasten gront,
Een yder heeft syn vvisschen stont,
Een yder syn gesetten dagh,
Die niemant oyt voor-by en mach;
En Turnus die nu deftigh strijdt,
Die heeft al mede synen tijt,
En nae de saken heden staen,
Soo is het nu met hem gedaen.

Dit meenen de Medicijns de nootſakelijckeyt van haer konſte wat tegen te zyn, gelijck den gheſetten tijt oock tot dien eynde haer van ſommige voor-geſchoten wert, eñ ſouden het daerom liever houden met de gene, die leeren dat den tijt van ons leven beweeght ende veranderlijck is; ende gelijck eens kaers die in de ſon, wint of regen ſtaet, ofte een dief in heeft, haeſtigh uyt-gaet ofte verbrant, ende die daer van bewaert, ofte op ſyn tijt geſnoten wert, veel langer duert, dat het even eens gaet met het leven, ende de geſontheyt onſes lichaems. Bewijſen derhalven dat vele van ſtercke ende gheſonde complexie door quaet leven, ende ander ongeval vroegh tot haer doot komen daer in tegendeel ſommighe ſlappe ongeſonde luydẽ tot een hoogen ouderdom gheraken, om datſe op de mate, ende volgens de regulen van de konſte leefden. *Plato* ende *Ariſtoteles* ghetuygen van een ſeker Philoſooph, met namen *Herodicus*, dat al was hy nae't oordeel van een yegelijck van de alderteerſte nature, ende gheheel uytteerde, even-wel tot ſyn hondert jaren gekomen is. *Galenus* verhaelt datter een Philoſooph t' ſynen tijde geweeſt is, die een boeck uyt-gegeven hadde, waer in hy leerde op wat manier ende door wat middel men den ouderdom, ende dien volgende de doot ſoude konnen ontgaen. Ende al-hoe-wel dit met recht van *Galeno* beſpot wert: ſoo heeft even-wel de ervarentheyt geleert, dat de Konſt niet heel te vergeefs en was. Want de Philoſooph nu al tot de tachentigh jaren ghekomen, ende ſoo uyt-geteert zynde, dat hy niet als vel over 't gebeente en had, heeft even-wel ſoo veel met ſyn konſt te weegh gebracht,

bracht, dat hy niet als heel langhsaem ende soetjens ten langen lesten uyt en gingh. Het selve getuyght *Galenus*, die seer oudt geworden is, van hem selven ende andere, de welcke schenen geboren te zyn om haest te sterven, even-wel door de Konste langen tijt onderhoudē wierden. Eñ de Philosooph *Seneca*, die op vele plaetsen de nootsakelijckheyt van den ghesetten tijt seer hart drijft, als of die noch door neerstigheyt, noch uyt genade eenigh verlengh kost krijgen, schrijft even-wel in syne 58. brief; Indien „ de werelt die niet minder als wy sterffelijck en is, „ door voorsichtigheyt buytē het perijckel gehou- „ den wert, soo kan oock tē deele onse voorsichtig- „ heyt het Lichaem langer op-houdē, in dien wy de „ wellustē, waer door het meestendeel vergaet, kon- „ nen bedwingen, ende in dē toom houden. Sulcx bevestight hy oock met het exempel vā *Plato*; ende besluyt ten lesten, dat de Matigheyt den ouderdom kan verlengen. Ende *Virgilius* die te voren de dagen vast stelden, seydt van *Dido* de Koninginne van Carthago, de welcke uyt onverdult over het vertreck van *Eneas*, haer selven het leven benomen hadde:

Sy leyt verbeten van de doot,
Niet nae den regel van den Noot:
Maer inder haest, en al te ras,
Oock eer haer tijt gekomen was.

Ende niet alleen dat de Wijsen onder de Heydenen hier in los gaen, selver de Theologanten weten naeulijcx dit stuck soo vast te setten, datter geen

waerschijnelijcke redenen soude tegen ghebracht konnen werden. De Medicijns wetende dat het sorgelijck is buytē de palen van syn beroep te gaen, en steken haer selven hier soo verre niet in, datse haer souden laten voorstaen dit gheschil te konnen neder-leggen. Even-wel overleggende, dat hare konste niet te vergeefs van den al-wijsen God den mensche gegeven is, soo houdē sy dit met de reden best over een te komen, dat God den mensche een tijt des levens gestelt heeft, eñ dat hy hem volgens die bepalinge eē gestaltenisse ende gematigheyt des Lichaems gegeven heeft, om tot soodanige tijdt te mogen in wesen blijven: maer dat weynigh menschen tot haren bepaelden tijt gheraken, sommige door versuym ende onachtsaemheyt om haer goede ende stercke nature wel te bewaren, ende met goede middelen haer Lichaem van sieckten te bevrijden, andere door vallen, verdrencken, quetsen, ende diergelijcke ongeluck. *Asclepiades* (schrijft *Plinius* 7. 38.) stont eertijts soo vast op dese konste, dat hy met de Fortune dorst een wedspel aengaen, nimmermeer voor een goet Medicijn te vvillen gehouden wesen, indien hy oyt werde sieck bevonden: ende dat oock vvinnende, viel in synen hooghsten ouderdom doot van de trappen, sonder immermeer van eenige sieckte bevangen te zyn gheweest. Soo dat het gemeen ghevoelen van de Medicijns is, dat sy door hare konste den Mensche brengen tot syn gestelde tijt, daer hy lichtelijck anders door eenigh ongemack niet toe en soude gheraken. Alsoo seyt *Cicero lib. de Fato*, indien het vast gestelt is, dat den siecken niet en sal sterven, dat oock met eenen vast

ghe-

gestelt is, dat hy den raet van een Medicijn moet gebruycken. Op de selfde manier spreeckt *Seneca* in de 36 natuerlijcke questie van syn tweede boeck: „ Al schijnt de Gesontheyt door Gods schickinge te „ wesen, soo moetse nochtans dē Medicijn toe-ge- „ schrevē werden, om dat door syn hant de weldaet „ van Gods ordinantie ons toe-komt. Soo dat het gebruycken van middelen gansch niet en strijt tegen Gods voorschickinghe. Daer van hebben wy een levendigh exempel in de Koningh *Hiskia*, dewelcke al was hy wel versekert door de boodtschap vanden Propheet, dat hy niet sterven en soude, gheboodt even-wel een plaester van vijgen op syn gheswel te leggen. Den Apostel schip-breuck lijdende ontrent het Eylant *Maltha*, ende vvel vvetende dat niemant van de gene, die in't schip vvaren blijven soude, ofte een haer van synen hoofde krencken: siende even-wel dat de bootsgesellen het schip sochten te verlaten, seyde hy tot den Hooft-man, ende de Krijghs-knechten: *Soo dese in het schip niet en* blijven, soo kont ghy lieden niet behouden wordē. Daer zyn mede noch veel Medicijns, die met de natuerlijcke redenen ende de ervarentheyt vvillen staende houden, dat men oock door de Konste de natuerlijcke palen van'smenschē leven over-treden kan. Want al-hoe-wel men de fondamenten, op de welcke ons leven gebout is, niet altijt even goet en kan onderhouden: soo kan men nochtans de selve een langhen tijt onderstutten, de natuerlijcke wermte ende in-geboren vochtigheyt (waer in het langh ende kort leven bestaet) verquicken, versterckcn, ende onderhouden. Sulcx siet men in de

gene die aen eē teringe ofte uyt-droogende Koortse gaen quellen, datse noch lange tijt door vochtige verkoelende, eñ versterckende remedien in't leven by na tegen de nature gehoudē werdē. Het exempel van den wijsen *Democritus* is hier toe aenmerckens weerdigh. De welcke als hy van ouderdom uyt-gingh, ende de doot scheen op de lippen te hebben, siende syn suster haer seer beklagen, dat sy door syn overlijden het aen-staende feest van de Godinne *Ceres* niet en soude konnen houden, stelden haer te vreden, ende hiel syn selven noch in't leven tot dat het feest over vvas door den reuck van vverm broot, gelijck *Laërtius* schrijft, ofte ghelijck *Athenæus*, door den reuck van honigh, eñ ontsliep alsoo sachtjens na drie dagen, dat het feest duerde, als hy hondert ende negen jaer out geworden was. Heeft dat *Democritus* stock out, ende op het leste zynde in syn selven, hebbē dat andere Medicijns in andere krancken konnen doen, ende met eenige hert-verquickende remedien de Ziele, de welcke scheen met gewelt uyt te willen vliegen, noch een tijt op-ghehouden: soo meenen sy dat sulcx veel meer ende bequamer in gesonde ende wel-varende persoonen kan geschieden, alsoo het lichter is de krachten te onderhouden als te herstellen. Wy sullen dan besluyten, dat het leven kan verkort ende verlengt werden. De Propheet *David* seyt in den 54. Psalm, dat de bloet-gierige ende godloose de helft van haer dagen niet en sullen vervullen, ende in tegen-deel belooft God den genen, die haer Ouders eeren, een langh leven op der aerden. De ghemelte Koningh *Hiskia* doot kranck leggende, ende de boodschap

des

des doots door dē Propheet *Esaia* al ontfangen hebbende, werde even-wel syn leven noch vijsthien jaren verlengt. Ick en sal niet dieper in desen doolhof treden: dan de gene die hier breeder af onderricht wil wesen, die kan nae sien wat in een Latijns boeck, dat ick hier van uyt-gegeven hebbe, by veel geleerde ende treffelijcke mannen aen my geschreven is.

Dat het schrijven van de bevvaringhe der Gesontheyt dienstigh ende nootvvendigh is.

Het V. Capittel.

MAer yemant sal misschien hier tegen komen drijven
Dat geensins noodigh is van dit beleyt te schrijven,
Vermits dat kruyt, en dranck, en salf is sonder vrucht,
Ten sy der yemant queelt, of in benautheyt sucht.
Dat noyt de Medecijn en dient te syn gebeden,
Als yemant wacker is, en van gesonde leden:
Dat even Godes Soon die gronden heeft geleyt,
En dat het vvaerheyt is, al vvat de Waerheyt seyt.
Maer, Vriendē, hoort een woort: indien de menschē waren
Als in den ouden tijt en langh-voorleden jaren,

Men